

El fiasco del fisc

Introducció

En aquesta proposta didàctica es troben diverses activitats que tenen la fiscalitat com a eix teòric però que, a més, ajuden a treballar a l'aula les competències clau, la competència global i els elements transversals.

Competències clau

Des de fa anys, la Unió Europea insisteix en la necessitat d'introduir a les nostres aules les competències clau per tal que, d'aquesta manera, cada individu pugui desenvolupar-se personalment, socialment i professionalment.

Segons els Reial Decret 1105/2014, "per a una adquisició eficaç de les competències i la seva integració efectiva en el currículum, s'hauran de dissenyar activitats d'aprenentatge integrades que permetin a l'alumnat avançar cap als resultats d'aprenentatge de més d'una competència al mateix temps".

Tenint en compte això, les competències clau que es desenvoluparan al llarg d'aquesta proposta didàctica són les següents:

- Comunicació lingüística
- Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia
- Competència digital
- Competències socials i cíviques

Competència global

Tenint en compte el context de globalització de les últimes dècades i l'auge de la tecnologia, el món al qual s'enfronten avui els més joves dista molt del de les generacions anteriors. En l'actualitat, els nostres estudiants viuen en una societat que canvia ràpidament, molt diversa, intensament interconnectada i totalment interdependent.

Per adaptar les escoles a aquesta realitat tan complexa, organitzacions com l'OCDE proposen fomentar als centres educatius la competència global. Aquesta competència ajudaria els més joves a comprendre i inte-

sumari

p. 03 Què veiem...?

p. 04 El sistema fiscal

p. 03 El sistema tributari

p. 09 El sistema pressupostari

p. 10 Els paradisos fiscals

p. 13 Els models fiscals

p. 14 El paper de la ciutadania

grar-se en aquest món interconnectat, entenent les diferències com una cosa positiva i avantatjosa per a tots.

Per tant, què és la competència global? Segons l'OCDE, “és una capacitat multidimensional. Els individus globalment competents poden examinar qüestions locals, globals i interculturals, entenen i aprecien diferents perspectives i visions del món, interactuen respectuosament i exitosament amb altres, i actuen tenint en compte la sostenibilitat i el benestar col·lectiu.”

Aquesta guia didàctica té molt present la competència global. Mitjançant les seves activitats es desenvolupa en l'alumnat una visió més completa de la complexitat dels models fiscals actuals, com la globalització ha influït en aquestes models i, especialment, com tot plegat afecta la ciutadania.

Elements transversals

Aquests són els elements del currículum que s'han de tractar de manera transversal en totes les assignatures. Dins d'aquests elements, hi ha un espai fonamental dedicat pròpiament a l'educació en valors i a la seva promoció a les aules.

“Les Administracions educatives fomentaran l'aprenentatge de la prevenció i la resolució pacífica de conflictes en tots els àmbits de la vida personal, familiar i social, així com dels valors que sustenten la llibertat, la justícia, la igualtat, el pluralisme polític, la pau, la democràcia, el respecte als Drets Humans, el respecte als homes i les dones per igual...”. Reial Decret 1105/2014.

Gràcies a les diferents activitats dades d'aquesta proposta didàctica, es fomenten els elements transversals següents:

- La comprensió lectora
- L'expressió oral i escrita
- Les Tecnologies de la Informació i la Comunicació

Donant una importància especial a aquest últim element, propi de l'educació en valors:

- L'educació cívica i constitucional

1. Què veiem...?

Objectius:

- Fomentar la reflexió crítica sobre les diferents realitats que coexisteixen en l'actualitat.
- Inspirar curiositat sobre el tema de la fiscalitat i les seves implicacions reals.

Temporalització:

Aquest apartat durarà aproximadament 15/20 minuts. Consta de dues activitats diferents.

Materials:

- Fotografia de Tuca Vieira (Favela Paraisópolis, fent frontera amb el districte de Morumbi, a São Paulo, Brasil) amb la diferència entre dos barris.
- Folis, retoladors/bolígrafs, cinta adhesiva/xinxetes. Un espai en una paret de l'aula.

Metodologia:

- Treball de reflexió individual.
- Treball col·laboratiu/grupal.

Orientacions:

Activitat 1: Què pensaries si...?

En aquesta activitat inicial és fonamental que es busqui l'empatia, que ajudarà a fomentar l'esperit crític i la curiositat de l'estudiantat.

Per fer-ho, es prepararan un seguit de preguntes que facilitin la reflexió individual i aconseguixin posar, a poc a poc, l'alumne en situació. Per exemple:

- Creieu que l'olor que se sent és diferent depenent del barri? Quina olor se sent en cadascun dels costats del mur?
- Podem veure les cases per fora, però, com deuen ser per dins les d'un costat i les de l'altre? Deuen tenir internet, ordinadors, rentadores, microones, televisió, etc.?
- Hi deu haver diferències a la taula? Deuen menjar el mateix?

- Com creieu que és el dia a dia d'un adolescent al costat dret de la fotografia? I a l'esquerra?
- Si passegéssiu per aquests llocs estant de vacances, què veuríeu?
- Què pensaries si estiguessis al costat dret? I si estiguessis al costat esquerre?
- Si visquessis a São Paulo, quin cantó escolliries per viure-hi?

Activitat 2: Opinions grupals

Un cop acabat el joc de preguntes, l'alumnat es repartirà en grups de 4-5 persones i haurà d'escriure en un foli una paraula o una frase curta que resumeixi molt breument les seves opinions/sensacions/emociions quan miren la fotografia.

Un cop tots hagin acabat, es posarà la fotografia de São Paulo al mig de la paret i tots els folis al voltant de la foto. Això es quedarà a la paret mentre s'estudiï fiscalitat, per tal que sempre tinguin present aquesta primera activitat. La resta dels treballs de la proposta didàctica fets a classe s'exposaran junt/ al voltant d'aquesta fotografia i els folis amb les opinions dels alumnes.

És important donar a conèixer de forma atractiva la feina que es farà, per tal que l'alumnat se senti implicat, compromès en el que es proposa, il·lusionat i curiós.

El rol del docent serà de suport, i deixarà el protagonisme de la classe a l'alumnat. Dins d'aquesta activitat serà fonamental treballar l'educació en valors, en especial el valor de l'empatia, per treballar des d'ella la resta del temari.

2. El sistema fiscal

Objectius:

- **Conèixer, de manera generalitzada, els primers conceptes del sistema fiscal.**
- **Fer una primera aproximació general a l'estructura del sistema fiscal.**

Temporalització:

Aquest apartat complet té una durada de tres sessions de 50 minuts. Està dividit en tres activitats, cadascuna amb diferents fases.

Materials:

- **Activitat 3:** Targetes amb les preguntes. Es reparteix una targeta per alumne/a. Quadern/ fulls i bolígrafs.
- **Activitat 4:** Targetes amb les diferents situacions. Es reparteix una targeta per alumne/a.
- **Activitat 5:** Enquesta “¿Qui hauria de pagar...?”. Una enquesta per alumne. Lectura “Pistes per a la reflexió”. Quadern/ fulls i bolígrafs. Espai per penjar les reflexions finals de cada grup.

Metodologia:

- Treball col·laboratiu: Participació de l'alumnat en una comunitat de diàleg de manera cooperativa. Intercanvi crític d'informació i elaboració de propostes comunes.
- Treball individual reflexiu.
- Debat dirigit.

Orientacions:

Activitat 3: Paguem massa impostos?

- Dinàmica per treballar per parelles. Temps: 20 min.
- Dinàmica per treballar per equips. Temps: 15 min.
- Dinàmica per treballar amb el grup al complet. Temps: 15 min.

En aquesta primera activitat es tracta d'aproximar-se al sistema fiscal i sentir-se implicat. La persona que dinamitzi l'activitat repartirà una targeta a cada estudiant (les targetes són al quadern d'activitats).

Es recomana cuidar especialment la participació de tots els membres del grup i l'agilitat dels intercanvis en cada fase, més que la precisió conceptual, que s'anirà aconseguint a poc a poc en les activitats següents.

Per treballar amb l'alumnat de menys edat podem suprimir les qüestions 7 i 8, si ens semblen massa complexes.

Activitat 4: Un món sense impostos

En aquest segon moment es tracta de reflexionar sobre la utilitat del sistema fiscal.

La persona dinamitzadora explica l'activitat introduint una situació hipotètica: “*Imagina't un món on no haguéssim de pagar impostos. Que bé, oi? A veure què faríem en aquest 'món meravellós' davant certes situacions que poden passar*”. Tot seguit, reparteix a cada persona una targeta a l'atzar (les targetes són al quadern d'activitats).

- Dinàmica per treballar de manera individual. Temps: 10 min.
- Dinàmica per treballar per equips. Temps: 20 min.
- Dinàmica per treballar amb el grup al complet. Temps: 20 min.

Activitat 5: Quina societat volem?

En esta tercera actividad se busca que l'alumnat compregui que el sistema fiscal no és neutre i que afecta directament el model de societat que pretenguem construir.

La persona dinamitzadora explicarà l'activitat proposant: *"Ara revisarem les necessitats que hem vist en l'activitat anterior per pensar qui ha de pagar el cost dels recursos necessaris en cada cas"*. Tot seguit, repartirà a cada estudiant una enquesta (són al quadern d'activitats) i li proposarà que assenyali a la columna corresponent qui creu que ha de fer front a cada necessitat.

- Dinàmica de manera individual. Temps: 10 min.
- Dinàmica per treballar en equips. Temps: 25 min.
- Dinàmica per treballar amb el grup al complet. Temps: 15 min.

Es recomana exposar els documents finals sobre *"La societat que volem"* a mode de murals motivadors i punt de partida per a activitats successives.

3. El sistema tributari

Objectius:

- Conèixer alguns dels impostos més importants presents en el sistema fiscal espanyol.
- Analitzar el pes que tenen cadascun d'aquests impostos en la recaptació.
- Descobrir el model impositiu que regeix al nostre país.
- Dialogar i valorar de manera crítica sobre la recaptació dels impostos actualment.

Temporalització:

Aquest apartat complet té una durada de tres sessions de classe, de 50 minuts cadascun. Està dividit en quatre activitats. Si calgués, es podria reduir a dues sessions, sempre que la documentació de la recerca dels impostos sigui proporcionada a l'alumnat.

Materials:

- **Activitat 6:** Fitxes amb cadascun dels impostos que s'estudiaran.
- **Activitat 7:** A decidir per cada docent el tipus de recerca.
Recerca semidirigida: Connexió a internet. Es podria fer amb els mòbils o els portàtils dels alumnes o a la sala d'informàtica. Per investigar els diferents impostos i el seu funcionament, es poden suggerir les pàgines web següents:

- Portal de Educación Cívico-Tributaria. Agencia Tributaria: <https://bit.ly/2LlLmQZ>
 - Fiscalidad e impuestos de los autónomos. Infoautónomos: <https://bit.ly/2PJ7V2q>
 - #StopImpuestoSucesiones: <https://bit.ly/2EyOFDY>
- Recerca dirigida:* facilitar el dossier on apareixen els resums dels diferents tipus d'impostos.

- **Activitat 8:** Informació sobre el joc de rol. Fitxes de cada personatge/rol amb les dades detallades de cada cas. Quadre per completar amb els càlculs fets.

Metodologia:

- Treball col·laboratiu: Participació de l'alumnat en una comunitat de diàleg i de manera cooperativa.
- Recerca crítica.
- Debat dirigit.

Orientacions:

Aquestes activitats tenen per objectiu que l'alumnat conegui quins són els diferents impostos del sistema fiscal espanyol, en què consisteixen, com funcionen i com s'apliquen en cada cas, sense entrar en més detall que el necessari per assolir una familiarització amb cada impost.

Hi haurà dos treballs grupals diferenciats (Activitats 7 i 8). Els grups podran ser els mateixos amb els que s'ha treballat en les fases anteriors o noves formacions.

Activitat 6: Els impostos

En la pluja d'idees, en cas que a la conversa no surtin tots els impostos, es pot acudir a les fitxes que descriuen cadascun dels impostos (són al dossier, a la pàgina 4) i completar i corregir la informació recollida.

Aquesta informació pot ajudar a dinamitzar la reflexió:

- Impostos directes: són els que recauen directament sobre les persones o sobre les empreses, ja sigui perquè s'ha obtingut un benefici o per l'ús d'un bé que es posseeix.
- Impostos indirectes: repercuteixen en l'economia d'una persona gravant el consum de béns i serveis, així com la transmissió de béns i drets.

Activitat 7: Investiguem els impostos

Es proposa dividir l'alumnat en grups i que cada equip investigui sobre un dels impostos següents:

Primer es divideix l'alumnat en cinc equips, anomenats equips-base. Cada grup estudiarà i es convertirà en "expert/a" en un dels tipus d'impostos:

Grup 1: IVA i Transmissions

Grup 2: IRPF i Duanes

Grup 3: IE i IAE

Grup 4: IS i IBI

Grup 5: ISD

La recerca es pot proposar oberta, fent servir diferents instruments, com ara llibres d'economia, internet, entre altres, o bé dirigida, per a la qual cosa es poden fer servir els resums sobre el funcionament dels impostos que estan recollits al dossier. Així mateix, se'ls pot facilitar les pàgines web que apareixen a l'apartat de materials d'aquesta guia didàctica.

Un cop cada equip-base hagi investigat el seu impost, ha arribat el moment de separar-los.

El motiu és formar nous grups, però la formació no podrà ser a l'atzar. Cada equip estarà format per una persona "experta" en cada impost i, d'aquesta manera, podrà explicar a la resta del nou grup l'impost que ha investigat prèviament. Per tant, cada grup estarà format per una persona "experta" en IVA i Transmissions, una en IRPF i Duanes, una en IE i IAE, una en IS i IBI i una en ISD.

Aquesta part serà imprescindible per poder dur a terme l'activitat següent, el joc de rol, ja que aquests grups seran després els qui personifiquin un rol diferent.

Activitat 8: Joc de rol

El joc persegueix que l'alumnat es familiaritzi amb la presència i el funcionament dels impostos a les nostres vides, així com visibilitzar la desigualtat que es genera posant la càrrega impositiva més gran en els impostos indirectes en lloc dels directes.

És fonamental que els equips estiguin formats per cinc membres, tenint en compte que cada persona ha de ser "experta" en un dels impostos. En cas contrari, la tasca no es podrà fer completament. Es formaran tants grups com es consi-

deri més adequat per al bon funcionament, encara que això comporti duplicar els rols.

Un cop constituïts els equips, a cadascun li correspondrà un personatge.

Grup A: Jove emprenedor/a.

Grup B: Empresari/ària de l'IBEX 35.

Grup C: Treballador/a per compte aliè.

Grup D: Aturad/da llarga durada.

Grup E: Aturad/da amb prestació per desocupació.

Després hauran de calcular la quantitat total d'impostos que el seu personatge ha de pagar durant un any, desglossat per cadascuna de les activitats econòmiques que fa i en total. Igualment hauran de calcular el percentatge que el pagament de tots els impostos representa respecte a tots els ingressos que té el seu personatge.

Moltes de les quantitats venen donades, llevat de les despeses ordinàries, que s'hauran de suposar per a cada cas (si es considera adequat, recordem que es pot simplificar donant-los les solucions). És important recordar-los que intentin ser realistes tenint en compte el seu personatge i que reflexionin sobre totes i cadascuna de les despeses que han d'afrontar. Així mateix, cal tenir en compte quins són els diferents tipus d'impostos que graven els productes que es consumeixen.

Un cop calculades totes les quantitats, s'exposaran i es detallaran a les taules que se'ls entregaran.

Al final, cada grup farà l'anàlisi dels resultats, assenyalant quins són els impostos que més graven en el pressupost de cada família, fixant-se bé en quins són directes i quins indirectes, observant especialment l'IRPF i l'IVA.

Un cop feta aquesta anàlisi, cada equip escollirà una persona perquè exposi a tota la classe els resultats de la realitat del seu personatge.

Quan tots els equips hagin exposat, s'organitzarà una discussió o un debat crític per reflexionar sobre les conseqüències de tenir un sistema fiscal regressiu i injust i se'ls demanaran propostes per aconseguir un sistema fiscal més just.

ADVERTÈNCIA: Depenent del temps de què disposem, així com dels objectius d'aprenentatge que ens proposem, com puguin ser el funcionament tècnic dels impostos o el desenvolupament de la competència matemàtica, es pot simplificar o no aquest joc a criteri del professorat. Aquesta adaptació és possible perquè se'ls pot facilitar una gran part o fins i tot tots els resultats que apareixen a l'annex de solucionari, tenint en compte que les quantitats són fictícies i no corresponen a cap cas concret.

SOLUCIONS:

IMPOSTOS	Grup 1 Autònom	Grup 2 Empresari IBEX	Grupo 3 Treballador per compte aliè	Grup 4 Desocupada de llarga durada	Grup 5 Desocupat cobrant prestació
IVA	-52 € (suporta 1.972 €) (7,6% de los ingresos nets)	47.500 € (7,4% de los ingresos nets)	2.339 € (9,7% de los ingresos nets)	900 € (16% de los ingresos)	1.498 € (20% de los ingresos nets)
IE	1.511 €	7.100 €	1.837 €	200 €	374 €
IBI	332 €	3.732 €	337 €		287 €
IRPF	723 € + 5.631 € (retingut)	12.640 € + 302.336 € (retingut)	-534 € + 4.392 €		-237 € + 576 €
ISD	1.867,3 €	1.993 €	2.049,46 €		
IAE	1.600 €				
IS		2.928 €			
TOTAL IMPOSTOS	13.584,3 €	378.229 €	10.420,46 €	1.100 €	2.501 €
Ingressos bruts	30.957 €	944.800 €	28.632 €		7.776 €
% Impostos bruts (amb IRPF)	43,8%	40,03%	36,4%		32%
Ingressos nets	25.326 €	642.464€	24.240 €	5.400 €	7.200 €
Impostos nets* %	7.953 € 31,4%	75.893 € 11,8%	6.028,46 € 23%	1.100 € 20,4%	1925 € 26,7%

* Aquests són els que exclouen l'impost d'IRPF retingut en els ingressos de cada treballador o aturat.

Activitat 9: Valorem el que creiem que se'ns dona gratis?

En aquesta activitat es tracta de reflexionar sobre qüestions com la responsabilitat en l'ús del que és públic, les diferents actituds amb allò que obtenim de manera gratuïta i que ni de bon tros és gratis, el principi de solidaritat i repartiment dels béns i l'exigència i implicació de la ciutadania per tenir uns serveis públics de qualitat.

Per generar el debat, podem llançar aquestes preguntes inspiradores:

- Com creieu que es percep el funcionament d'allò que és públic?
- Quin és el nostre comportament respecte als serveis públics?
- Quin valor donem a allò que se'ns dona gratis?
- Creieu que és convenient o no donar-li valor introduint un copagament dels serveis públics?

Convidarem l'alumnat a expressar els seus arguments de manera organitzada i respectant el torn de paraula, i el professorat actuarà de moderador i plantejant qüestions per aclarir i demanar justificacions de cadascuna de les posicions mantingudes, intentant que plantegin conclusions coherents i sostingudes en raons.

4. El sistema pressupostari

Objectius:

- **Comprendre i analitzar les diferents partides de despesa en els Pressupostos de l'Estat.**
- **Distingir dins d'aquestes partides què és despesa social i quant s'hi destina.**
- **Generar a nivell grupal una consciència crítica per tal de potenciar un canvi social en l'àmbit local.**
- **Analitzar i crear representacions pictogràfiques (vinyetes) com a mitjà d'expressió.**

Temporalització:

Aquest apartat es pot fer en tres sessions de 50 minuts cadascuna. Està dividit en dues fases. La primera fase, que estudia la despesa pública, consta d'una activitat introductòria. La segona fase, que estudia la despesa social, consta de tres activitats diferents.

Materials:

- **Activitat 10:** Paper, bolígraf i accés a internet per cercar dades. Els estudiants hauran de treballar a l'aula d'informàtica o a l'aula habitual amb els portàtils o els mòbils.
- **Activitat 11:** Paper, bolígraf.
- **Activitat 12:** Paper, bolígraf.
- **Activitat 13:** Vinyetes per analitzar. Paper, bolígrafs, retoladors, pintures... (material per dibuixar les vinyetes).

Metodologia:

- Treball col·laboratiu: que permeti a l'alumnat treballar junts en la consecució de metes comunes.
- Recerca crítica: utilització de les TIC i d'eines de càlcul.
- Debat dirigit: potenciar debats per arribar a conclusions i a acords comuns.
- Treball individual: treballar la lectura de documents escrits i visuals, i ressaltar l'aspecte interpretatiu i representatiu que tenen.

Orientacions:

Activitat 10: Investiga sobre despesa pública

Un cop se'ls ha explicat què és la despesa pública, es divideix la classe en grups. Els grups podran ser els mateixos amb què s'ha treballat en les fases anteriors o noves formacions.

Es començarà investigant per grups i cada grup treballarà una despesa diferent. Les despeses a investigar són: deute públic, defensa, ordre públic i seguretat, pensions, sanitat i serveis socials, educació, cooperació, infraestructures, desocupació, cultura.

Per a la recerca es facilitarà a l'estudiantat la pàgina web: <https://dondevanmisimpuestos.es>. Aquí podran trobar la despesa pública per partides de cada Comunitat Autònoma.

A més, els alumnes faran una cerca de notícies sobre les despeses plantejades per visibilitzar en què es gasta el pressupost de l'Estat. La idea és completar la taula que s'adjunta entre tots i, posteriorment, exposar-la i comentar-la.

Activitat 11: A debatre

Un cop els estudiants han entès què és despesa social, es formaran de nou els equips de l'activitat anterior i es plantejarà la pregunta següent: quins criteris es poden fer servir per definir una despesa social davant d'una altra de no social? Per ajudar-los, se'ls presentaran els supòsits següents:

Comprar una fragata de guerra
Rescatar un banc
Pagar les pensions
Construir una línia d'AVE
Construir un col·legi perquè l'alumnat no estudiï en barracons

Ells hauran de considerar si aquestes accions són una despesa social,

per què sí o per què no, a qui beneficien i com ho fan. A través d'aquest petit debat grupal, han de poder identificar i fer un llistat sobre quins criteris es poden utilitzar per definir una despesa social enfront d'una altra de no social.

Un cop tots els grups hagin decidit els seus criteris i tinguin el seu llistat, la idea és posar en comú les conclusions a què han arribat els diferents grups i extreure una idea general entre tots.

Activitat 12: Implicacions

Després d'entendre què és despesa social i les implicacions que té, els grups recuperaran les notícies trobades a l'Activitat 10 i respondran les preguntes següents:

Quines fan referència a una despesa social i quines no?

Es considera que alguna de les accions reflectides a les notícies ajuda a combatre la desigualtat?

Activitat 13: Expressar sense paraules

Al començament d'aquesta última activitat es proporcionaran unes vinyetes a l'alumnat. Els estudiants, que continuïn treballant en equip, intentaran resumir i/o interpretar les il·lustracions: què expliquen i què critiquen? D'aquesta manera es treballarà la interpretació del llenguatge visual i la importància que pot arribar a tenir com a mitjà de comunicació i poder de transmissió.

Després, cada grup haurà de dibuixar una altra vinyeta que expressi el contrari; és a dir, en lloc de fer una crítica, faran una interpretació positiva d'una de les il·lustracions exposades, ressaltant el valor que estava omès. Exemple: si hi ha una il·lustració de dos bankers que critica la cobdícia, els estudiants n'hauran de fer una que representi la generositat. Un cop s'hagin acabat les vinyetes, s'hauran de col·locar a la paret al costat dels treballs que s'han fet prèviament.

5. Els paradisos fiscals

Objectius:

- **Conèixer el significat dels conceptes “evasió”, “elusió”, “frau fiscal” i “paradisos fiscals”, i què impliquen.**
- **Comprendre les pràctiques habituals de les quals es beneficien aquells que no volen pagar els impostos que els corresponen.**
- **Afavorir una opinió crítica dels alumnes sobre aquestes pràctiques.**

Temporalització:

Aquest apartat es pot fer en tres períodes lectius de 50 minuts cadascun. Està dividit en quatre activitats diferents.

Materials:

- **Activitat 14:** Pantalla, projector, ordinador/tauleta/mòbil amb connexió a internet i altaveus. Vídeo “20 € una caña”.
- **Activitat 15:** Espai per fer la taula entre tots. Informació proporcionada pel professor o/i connexió a internet per a una recerca d'informació.

- **Activitat 16:** Pantalla, projector, ordinador/tauleta/mòbil amb connexió a internet i altaveus. Vídeo “El sàndwich holandès”. Papers amb les 12 preguntes (dependrà del nombre d'equips, però es recomana que per a cada equip hi hagi una pila diferent amb les 12 preguntes en diversos ordres).
- **Activitat 17:** Pantalla, projector, ordinador/tauleta/mòbil amb connexió a internet. Paperògrafs, cartolines o algun material gran on els alumnes puguin escriure i dibuixar.

Metodologia:

- Utilització i aplicació de les TIC per buscar informació, seleccionar-la i plasmar-la en el resultat del treball.
- Treball col·laboratiu: participació de l'alumnat en una comunitat de diàleg i de forma cooperativa.
- Organitzadors gràfics grupals: presentació de la informació organitzada de dues maneres diferents, una taula i mural.

Orientacions:**Activitat 14: Ens indignem!**

Per introduir el tema, es visionarà a classe “20 € una caña” i es farà una pluja d'idees ordenada per conèixer les opinions dels alumnes. Es trac-

tarà de provocar la indignació davant d'aquesta situació per interessar els estudiants sobre aquest tema.

Activitat 15: Definicions

Es dividirà la classe en tres equips. Es tracta de donar a conèixer el significat dels conceptes “evasió”, “elusió” i “frau fiscal”. Es podrà treballar amb informació facilitada pel docent o es deixarà un espai perquè els estudiants investiguin els conceptes.

És fonamental que els conceptes quedin clars i l'alumnat sàpiga distingir-los, especialment tenint en compte quins entren dins la legalitat i quins no. Per això se'ls demanarà que busquin exemples senzills per a cada cas i que completin entre tota la classe la taula següent. Aquí es dona resolta:

	Deliberat?	Motivat per...?	És il·legal?	Com es fa?	Exemples
Elusió	Sí	Pagar menys impostos	Està al límit de la legalitat	Aprofiten buits legals o lleis que s'han fet amb altres motius...	Paradisos fiscals * (Vegeu vídeo “El sàndwich holandés” per unir amb l'activitat següent)
Evasió	Sí	Pagar menys impostos	És il·legal	S'oculten ingressos o cert tipus d'informació, s'endarrereixen entregues...	Compro una casa, però una part del preu la pago “en negre” al venedor per a pagar menys impostos per aquesta adquisició.
Frau	Sí	Pagar menys impostos	És il·legal	Falsifiquen documents, alteren llibres de comptabilitat, etc.	Un empresari menteix al llibre de comptes perquè sembli que ha guanyat menys diners.

Una opció alternativa per ajudar a la reflexió és que la persona dinamitzadora llegeixi la llista següent de situacions i que l'alumnat vagi decidint a quin dels tres conceptes fa referència:

- El senyor Joanet declara menys del que guanya i amaga la diferència, de manera que l'Autoritat Impositiva no pot rastrejar-la.
- La cantant Papanates fa donacions a organitzacions caritatives que en realitat no funcionen com a tals.
- La senyora Pepita diu que viu en un lloc (p. ex., Andorra) però en realitat viu a Barcelona, on es paguen molts més impostos.
- Els advocats del futbolista Chapulito creen societats financeres per invertir-hi però que només estan creades per a la deducció d'impostos.
- La família Milionetti compra una famosa obra d'art a un amic i n'oculta l'adquisició.
- L'empresari Pepet falsifica factures perquè sembli que té unes despeses molt més altes.

- La banquera Dollarcina posa part de les seves possessions a nom de la mare i els fills com els seus beneficiaris (testaferros).
- L'esportista Pilotis compra un iot a través d'una companyia registrada a les Illes Caiman.

Activitat 16: "El sándwich holandés"

Aquesta activitat es planteja perquè l'estudiantat entengui què són els paradisos fiscals i com algunes empreses multinacionals i grans fortunes eviten pagar impostos dins de la legalitat. Per fer-ho es visionarà el vídeo "El sándwich holandés", es mostrarà el mapa amb els paradisos fiscals que hi ha al món i s'investigarà sobre els dos escàndols més importants en els últims anys: els "Papers del Paradís" i els "Papers de Panamà".

L'activitat d'ensenyament-aprenentatge que es durà a terme serà un joc didàctic basat en una recerca semiguada a internet. La classe, dividida en equips de tres o quatre alumnes, farà una activitat similar a una webquest, encara que el format el podrà decidir cada professor/a: es lliuraran els fulls en format físic, s'utilitzarà un bloc creat pel professor/a, es farà servir la pàgina web del centre educatiu... Tot dependrà de les possibilitats de cada docent.

El docent ha de facilitar un seguit de preguntes, que aniran responent després de buscar la informació a internet, i, a mesura que van responent, van avançant. Les preguntes poden ser concretes, de redacció... Mentre no se n'hagi respost una, no es podrà passar a la següent i el professor/a haurà de verificar que sigui la resposta correcta. Es recomana que el professor/a tingui totes les preguntes i les vagi donant d'una en una per assegurar que tots busquen informació sobre el mateix tema alhora i no es reparteixen les preguntes. D'aquesta manera tots coneixeran tota la informació.

- 1 Què és un trust?
- 2 Què és una societat offshore?
- 3 Per què Irlanda és un paradís fiscal (segons Oxfam Intermón)?
- 4 Dona'm tres noms d'espanyols implicats en l'escàndol dels Papers del Paradís.
- 5 Què són els Papers de Panamà? Quin despatx hi està implicat i quina funció tenia?
- 6 Com va aconseguir Lewis Hamilton comprar un avió? Per què ho va fer d'aquesta manera?
- 7 Què són els Papers del Paradís? Quin despatx hi està implicat i quina funció tenia?
- 8 Quins són els cinc paradisos fiscals més agressius del món segons Oxfam Intermón?
- 9 Digues el nom d'un esportista, d'un director de cinema, d'un escriptor i d'una personalitat dins l'àmbit del futbol (no futbolista) que estiguin implicats en els Papers de Panamà.
- 10 Digues el nom de dos paradisos fiscals a l'Àsia, dos a Amèrica i dos que siguin dins la Unió Europea.
- 11 Quants habitants hi ha a les Illes Verges Britàniques i quantes empreses hi ha registrades? Per què passa això?
- 12 Qui utilitza els paradisos fiscals segons has comprovat? (Aquesta serà sempre l'última pregunta, independentment de l'ordre de les anteriors.)

Cada equip haurà de contestar les 12 preguntes. Es recomana que l'ordre sigui diferent per a cada grup, perquè no puguin copiar els uns dels altres tan fàcilment, excepte l'última, que anirà sempre al final. El grup que contesti totes les preguntes abans serà el guanyador (si té premi o no serà decisió del docent).

- Es podran posar, o no, un seguit de limitacions:
- No es podrà fer servir Wikipedia.
- Hauran d'ensenyar al professor/a la font d'on han tret les respostes.
- El nombre de mòbils per equip.

Activitat 17: Què ens prenen?

Aquesta activitat té l'objectiu que l'alumnat sigui conscient de la gran repercussió que tenen en la societat els comportaments fraudulents i per què cal lluitar contra ells.

A través del llenguatge audiovisual, l'alumnat posarà valor a objectius i serveis quotidians, com per exemple, el preu d'un llit d'hospital al dia, 1 m³ d'aigua depurada, el tobogan d'un parc infantil, un camp de futbol, l'enllumenat públic d'una ciutat, la pensió mitjana d'un jubilat, les festes patronals d'un poble mitjà, la

Llei de dependència per persona al mes, etc.

La persona dinamitzadora podrà demanar als i les estudiants que vinguin a classe amb les fotos fetes amb el mòbil o la tauleta per imprimir-les i penjar-les al mural, mentre s'obre el debat.

6. Els models fiscals

Objectius:

- Observar les conseqüències dels models fiscals diferents de l'espanyol i les repercussions que tenen en els ciutadans.
- Reconèixer els paral·lelismes que hi ha entre la República Dominicana i els EUA.

Temporalització:

Aquest apartat es pot fer aproximadament en una sessió de 30 minuts.

Materials:

Activitat 18: Vídeo "El diario de Leoncio" i articles sobre la reforma fiscal dels EUA.

Metodologia:

Debat dirigit.

Orientacions:

Activitat 18: En Leoncio i la reforma fiscal dels EUA

Per anar tancant el tema, s'analitzarà el model fiscal de dos països: la República Dominicana i els EUA.

Per al cas de la República Dominicana, s'exposarà el vídeo "El diario de Leoncio".

Per al cas dels EUA, es faran servir els articles següents:

- https://elpais.com/internacional/2017/12/02/estados-unidos/1512198998_778781.html
- <https://www.theguardian.com/us-news/2017/dec/19/donald-trump-tax-bill-plan-house-approves-senate>
- https://elpais.com/internacional/2017/12/19/actualidad/1513712897_389004.html
- <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-42422566>

El debat es podrà dinamitzar amb base a aquestes preguntes:

- Com són les polítiques fiscals a la República Dominicana i als EUA?

Tothom paga impostos? Tothom es beneficia per igual de la despesa social? Com afecta això la societat?

- En Leoncio té una reclamació molt clara: “Hem de reclamar al Govern que els serveis que té la ciutadania també els tingui el camp...” De quin tipus de serveis parla en Leoncio? Per què aquests serveis no arriben a les comunitats rurals? Creus que les comunitats rurals tenen dret a aquests serveis? Per què?
- En Leoncio ens explica que els rics no paguen impostos i, tot i així, “tenen tots els serveis que mereix l'ésser humà”. En el cas dels EUA, sembla que “els multimilionaris i les grans corporacions seran les més beneficiades per la rebaixa d'impostos”. Què et semblen aquestes dues afirmacions? Per què creus que es donen aquestes situacions?
- Creus que és inevitable que hi hagi persones que no tinguin accés als serveis públics?
- Si tu fossis president/a de la República Dominicana i dels EUA, què faries?
- Això també passa a Espanya? Creus que els serveis que tenen en un poble d'Extremadura i els que tenen a Madrid o a Barcelona són els mateixos?

7. El paper de la ciutadania

Objectius:

- Motivar l'alumnat per passar a l'acció transformadora.
- Identificar les accions que fomenten una fiscalitat justa i equitativa.
- Exercir el dret a la participació ciutadana.

Temporalització:

Aquest apartat es pot fer aproximadament en una sessió de 50 minuts.

Materials:

- **Activitat 19:** El vídeo d'en Tilvas: www.youtube.com/watch?v=3ONrL-n3xrY
- **Activitat 20:** Dependrà del suport escollit per a la realització d'“El decàleg de la Fiscalitat”.
- **Activitat 21:** Pantalla, projector, ordinador/tauleta/mòbil amb connexió a internet. Fotocòpies dels documents proposats.

Metodologia:

Treball col·laboratiu.

Orientacions:

Activitat 19: Tilvas, activista de Zàmbia

És important treballar la responsabilitat individual i col·lectiva com a ciutadans i ciutadanes per poder transformar les situacions d'injustícia. Posarem d'exemple inspirador el testimoni d'en Tilvas, activista de Zàmbia per una fiscalitat justa, per motivar l'alumnat i que siguin conscients que amb les seves accions poden canviar les coses: www.youtube.com/watch?v=3ONrL-n3xrY

Activitat 20: El decàleg de la fiscalitat

Es crearan grups de quatre/sis estudiants (poden ser els mateixos que han anat treballant en activitats prèvies o no) i es repartirà a l'atzar o per elecció dels equips diferents rols de la ciutadania. Hauran de pensar en deu enunciats, estil “el decàleg”, sobre allò que segons ells s'hauria de fer o no respecte a la fiscalitat.

Els rols serien: el/la política, el/la propietària d'una gran empresa, l'autònom/a, el/la consumidora, la ciutadania del carrer, el/la propietària d'un gran patrimoni, el/la jutgessa, el/la inspectora d'Hisenda...

Un cop decidit "el decàleg" de bones pràctiques del bon polític/ciutadà /consumidor..., es decidirà com es presenten. Poden ser vídeos creatius, fotografies, murals, presentacions Prezi... Tot dependrà de la creativitat dels equips. Es busquen treballs clars i sense desviar-se de la idea d'"el decàleg de la fiscalitat".

Els que puguin penjar-se o presentar-se físicament s'hauran de posar a la paret al costat de la resta dels treballs, i així s'acabarà el gran mu-

ral de la fiscalitat que a hores d'ara hauria d'haver-se format a partir de la fotografia del Brasil de la primera activitat.

També es pot proposar que es pengi en algun lloc visible del centre educatiu per poder-lo compartir amb la resta dels estudiants.

Activitat 21: Zones Lliures de Paradisos Fiscals (ZLPF)

Es proposa a l'alumnat que facin un exercici pràctic de pressió ciutadana per tal que els ajuntaments contractin empreses que no estan vinculades amb paradisos fiscals.

Pots guiar la recerca-acció amb aquest esquema i aquests recursos:

